

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА”**

ІВАНОВА Тетяна Георгіївна

УДК 336.71

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ ПОРТФЕЛЕМ АКТИВІВ

Спеціальність 08.00.08 -
“Гроші, фінанси і кредит”

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі менеджменту банківської діяльності ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Мирун Микола Іванович,
 ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, професор кафедри банківської справи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Васильченко Зоя Миколаївна,
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
 професор кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту

кандидат економічних наук, доцент
Майорова Тетяна Володимирівна,
 ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”,
 зав. кафедри банківських інвестицій

Захист відбудеться "24" березня 2008 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” за адресою: 03680, м. Київ, просп. Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, к. 601.

Автореферат розіслано “21” лютого 2008 року.

В.о. вченого секретаря
 спеціалізованої вченої ради,
 доктор економічних наук, професор

М.Д.Алексєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки України роль банків як активних учасників підприємницької діяльності постійно зростає. Вихід українських банків на міжнародні фінансові ринки потребує адаптації їх управлінських систем до рівня світових стандартів банківської діяльності. Протягом останніх років намітилася тенденція стрімкого зростання активів українських банків, що зумовлює активізацію процесів управління банківськими активами. За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку залежить від забезпечення прибуткової діяльності, вибору раціонального варіанта розміщення ресурсів, можливості оцінювати та контролювати ризики. Зазначені процеси вимагають розроблення адекватних методів управління банківським портфелем активів з урахуванням не лише їхньої дохідності, а й відповідного рівня ризиковості. У зв'язку з цим актуалізується необхідність створення теоретико-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення та розроблення комплексного підходу до формування та управління банківським портфелем активів, орієнтованого на врахування як доходів, так і портфельних ризиків. Такий підхід забезпечить підвищення надійності та ефективності банківської діяльності.

Теоретичні та практичні аспекти управління банківською діяльністю та активами банку вивчалися вітчизняними вченими. Значний внесок у дослідження цих проблем зробили українські вчені М.Д.Алексєєнко, З.М.Васильченко, О.В.Дзюблук, І.Б. Івасів, А.А. Кириченко, Т.В. Майорова, А.М. Мороз, М.І. Мирун, Л.О. Примостка, К.Є. Раєвський, М.І. Савлук, Н.П. Шульга; а також зарубіжні – А.І.Ачкасов, І.А.Бланк, Г.П.Іванов, О.І.Лаврушин, Ю.С. Масленченков, Г.С. Панова, В.М. Усоскін, В.Є. Черкасов; Е. Долан, Т. Кох, Г. Марковіч, Д. Нотон, П. Роуз, Дж. Сінкі, Дж. Тобін, Дж. Трейнор, У. Шарп.

Проте проблеми управління банківськими активами потребують подальших досліджень, особливо це стосується питань адаптації положень теорії портфеля до специфіки діяльності вітчизняних банків. Перехід від традиційного одновекторного підходу, у процесі якого банк орієнтується лише на показники прибутковості, до портфельного підходу, який передбачає управління активами в координатах “дохідність – ризик”, дозволить приймати оптимальні управлінські рішення і підвищити ефективність управління портфелями банківських активів. Недостатній рівень дослідження теоретичних і прикладних проблем адаптації портфельного підходу щодо управління банківськими активами в сучасних умовах визначили вибір теми дисертаційного дослідження та її актуальність.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедр банківської справи ДВНЗ „Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана” за темою “Грошово-

кредитний механізм економічного зростання”, державний реєстраційний номер 0101U002946, а також теми кафедри менеджменту банківської діяльності “Удосконалення механізмів регулювання та управління банківською діяльністю в умовах глобалізації”, державний реєстраційний номер 0107U001333. Внесок автора полягає в дослідженні теоретичних та прикладних проблем управління портфелем активів банківських установ, що функціонують в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних засад процесу управління банківським портфелем активів та розроблення практичних рекомендацій, щодо вдосконалення управління портфелем банківських активів за допомогою системи управління портфельними ризиками та підвищення прибутковості активів банків. Відповідно до поставленої мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

- розкрити сутність, зміст та особливості портфельного підходу в управлінні банківським портфелем активів;
- обґрунтувати концептуальні засади управління портфелем активів банків та розробити адекватний інструментарій управління;
- дослідити сутність та класифікувати ризики, що супроводжують активні операції банків;
- проаналізувати й оцінити структуру та динаміку портфеля сукупних активів банків України;
- дослідити прибутковість банківської діяльності в динаміці та виявити взаємозв'язок показників доходності та ризикованості;
- вивчити існуючі підходи до оцінювання та зниження банківських ризиків та виявити методи, які дозволять ефективно управляти ризиками банківського портфеля активів;
- дослідити інструментарій управління банківським портфелем активів та обґрунтувати методи і підходи, які забезпечать надійну та прибуткову діяльність банківських установ;
- розробити рекомендації та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності управління банківським портфелем активів на основі методів трансфертного ціноутворення та VAR-технологій;
- виявити організаційно–методичні особливості стратегічного, оперативного та фінансового планування портфеля активів банків та розробити рекомендації щодо організації процесу планування з метою підвищення його ефективності.

Об'єктом дослідження є діяльність банків, пов'язана з формуванням та управлінням банківським портфелем активів.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між банками та іншими суб'єктами ринку з приводу розміщення активів банку та формування банківського портфеля активів.

Методи дослідження. Методологічною базою дисертаційного дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження. Зокрема, у першому розділі застосовано загальнонаукові методи пізнання; діалектичний підхід до визначення причинно–наслідкових зв'язків між явищами та процесами, що відбуваються в економічній сфері; системний підхід до вивчення сутності портфеля банківських активів; історичний підхід, який сприяв реалізації концептуальної єдності дослідження. Для аналізу сучасного стану банківського портфеля активів та дослідження процесу управління використовувалися методи аналізу і синтезу; індукції і дедукції; аналогії та екстраполяції; узагальнення; статистичні, табличні та графічні методи; економіко-математичні методи; метод експертних оцінок.

Інформаційною базою дослідження були теоретичні та науково–практичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, законодавчі акти України, нормативно–правові документи та статистичні матеріали Національного банку України, статистичні показники діяльності банків України, матеріали Асоціації Українських банків, бухгалтерська і фінансова звітність українських банків за 2001– 2006 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад управління активами банку з позицій портфельного підходу та удосконаленні організаційно–методичних підходів та інструментарію управління банківським портфелем активів у сучасних умовах. Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

у перше:

- дано визначення сутності поняття “банківський портфель активів” як конкретної множини груп активів банку, сформованих за їх економічним призначенням, з набором зв'язків між ними та їх властивостями, які функціонують як єдине ціле і спрямовані на досягнення мети діяльності конкретної банківської установи. Розмежовано поняття “банківський портфель активів”, “активи банку” й “активні операції банку”, що створює необхідну термінологічну базу і той понятійний апарат, який дає можливість сформулювати стратегію управління банком;
- обґрунтовано концептуальні засади управління банківським портфелем активів, суть яких полягає в переході від традиційного одновекторного підходу, у процесі якого банк орієнтується на показники прибутковості, до портфельного підходу, який передбачає управління активами в координатах “дохідність–ризик”. Це дозволить банкам об'єктивно оцінювати напрями розміщення активів, формувати раціональні портфелі та підвищити ефективність процесу управління;

удосконалено:

- класифікацію банківських ризиків з позиції портфельного підходу, а саме: 1) здійснено групування ризиків за класифікаційною ознакою “вид активів банку”; 2) виокремлено індивідуальний та портфельний ризики сукупного банківського портфеля активів, що дозволить розробляти заходи інституціонального, функціонального та інструментального характеру для адекватної оцінки ризиковості сукупного банківського портфеля активів;

- інструментарій управління банківським портфелем активів на основі методів трансфертного ціноутворення, спрямованих на ліквідацію диспропорцій в обсягах залучення і розміщення коштів (з погляду строковості та валютної структури) як окремих підрозділів, так і всієї системи банку;

набуло подальшого розвитку:

- способи оцінювання портфельних ризиків на основі VAR–технологій, які на відміну від традиційного застосування для оцінювання валютних ризиків, адаптовано та використано для оцінювання портфельного кредитного ризику;

- організаційно-методичні засади стратегічного, оперативного та фінансового планування в банку, які розвинуто з позицій реалізації портфельного підходу, зокрема: обґрунтовано розширений перелік планових показників; структурована організація процесу планування банківського портфеля активів та контролю за виконанням планів на різних ієрархічних рівнях управління банком;

- комплексний підхід до управління ліквідністю банку на основі розробленої організаційно-структурної моделі управління активами і пасивами, що дозволяє досягнути ліквідного стану банку і підвищити достовірність управлінських рішень щодо ліквідної позиції банку.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та висновки дисертації прийнято до впровадження у ВАТ “Ощадбанк” (довідка №151 від 09.11.2007 р.); ВАТ “Кредитпромбанк” (довідка №20090/49.28 – 12046 – 49.28 від 25.10.2007) та ЗАТ “Альфа-банк” (довідка №7387/07 від 23.10.2007). Практичні рекомендації дисертаційного дослідження в частині вдосконалення нагляду за банківським портфелем активів прийнято для впровадження Національним банком України (довідка №09-005/30004 від 23.11.2007 р.).

Результати дисертаційного дослідження впроваджені та використовуються у навчальному процесі ДВНЗ „Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” для розроблення методичного забезпечення та викладання навчальних дисциплін “Гроші та кредит”, “Грошово–кредитні системи зарубіжних країн”, “Фінансовий менеджмент у банку”, “Маркетинг у банку” (довідка від 30.10.2007 р.) та у навчальному процесі Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України при розробленні методичного забезпечення та викладання навчальних дисциплін “Банківські операції”, “Інвестиційне кредитування”,

“Маркетинг у банку”, “Валютний дилінг”, “Фінансовий менеджмент у банку” (довідка № 01-02 – 540 від 18.10.2007 р.)

Особистий внесок автора. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Наукові положення, висновки та пропозиції, винесені на захист, одержані автором самостійно. Опубліковані наукові праці є одноосібними.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Сучасні технології у професійній підготовці спеціалістів в Україні” (м. Київ, 1999 р.); “Фінансовий та банківський менеджмент: досвід та проблеми” (м. Донецьк, 2001 р.); “Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово - кредитної системи України” (м. Харків, 2001 р.); “Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 2003 р.); “Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні” (м. Київ, 2004 р.); “Забезпечення сталого розвитку банківської діяльності” (м. Київ, 2007 р.).

Публікації. Основний зміст дисертації викладено у 13 наукових працях, з них 7 праць опубліковані в наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,8 др. арк. та 6 публікацій – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,6 др. арк., з яких 4,5 належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 213 сторінки, у тому числі: 25 таблиць на 20 сторінках; 24 рисунка на 13 сторінках; 13 додатків на 34 сторінках. Список використаних джерел налічує 157 найменувань і займає 14 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, предмет і об’єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, відображена апробація результатів дослідження, наведені кількості та обсяги публікацій за результатами дисертації.

У розділі 1 “**Теоретичні засади формування та управління банківським портфелем активів**” розглянуто теоретичні засади портфельної теорії та виявлено особливості її застосування в банківській діяльності, зокрема стосовно управління банківським портфелем активів. Визначено концептуальні засади формування та управління банківським портфелем активів і досліджено ризики, які супроводжують активні операції банків.

Проведене в дисертації дослідження основних положень портфельної теорії дало змогу виявити, що прийняття рішень щодо формування та управління банківським портфелем активів має відбуватися за результатами аналізу співвідношення дохідності й рівня ризиковості. У наукових працях і практиці банківської діяльності цьому підходу не приділяється належної

уваги. У дисертації здійснено адаптацію принципів портфельної теорії до управління банківськими активами та розроблено механізми їх реалізації у практичній діяльності банків, що дозволить підвищити ефективність діяльності вітчизняних банківських установ.

Це дало можливість поєднати традиційні підходи до управління активами банку, засновані на оцінюванні дохідності, з аналізом банківських ризиків, які супроводжують проведення активних операцій банку. Таким чином, на відміну від існуючих поглядів, де дохідність банківських активів та відповідні ризики (кредитні, процентні, інвестиційні, валютні та ін.) розглядаються автономно, у дисертації запропоновано оцінювати ефективність управління банківським портфелем активів за співвідношенням його дохідності та ризикованості.

На основі вивчення та систематизації поглядів вітчизняних і зарубіжних науковців на трактування понять: “банківський портфель”, “банківський портфель активів”, “формування банківського портфеля активів”, “оцінка банківського портфеля активів” й “управління банківським портфелем активів” здійснено їх розмежування, уточнено економічний зміст та подано визначення, що сприяє удосконаленню понятійно–термінологічного апарату досліджень. Так, сформульовано авторське визначення портфеля банківських активів як конкретної множини груп активів банку, сформованих за їх економічним призначенням, з набором зв’язків між ними та їх властивостями, які функціонують як єдине ціле і спрямовані на досягнення мети діяльності конкретної банківської установи. На цій основі удосконалено підходи до групування активів банку та розроблено структурну схему складу банківського портфеля активів (рис.1).

У дисертації запропоновано нову класифікацію банківських портфелів активів за критерієм співвідношення дохідності та ризиковості, згідно з якою портфель активів банку може бути охарактеризований як:

- 1) “зірковий” – дохідність портфеля та рентабельність активів вищі за середні значення найближчих конкурентів, ризики досить високі, але контрольовані;
- 2) “прибутково зорієнтований” – використання активів високорентабельне відносно великих обсягів залучених ресурсів банком, що дає можливість

Рис. 1. Склад банківського портфеля активів

максимізувати прибутки і передбачає свідоме прийняття ризику. Основне завдання при управлінні таким портфелем активів – недопущення ситуації переростання допустимого ризику в катастрофічний, який загрожує самому існуванню банку і може призвести до банкрутства;

- 3) “капіталізований” – дохідність портфеля та рентабельність активів невисока за високої достатності капіталу. Банківські ризики виявлено, оцінено та вибрано методи їх зниження чи уникнення, що дає можливість банку дотримуватися постійного рівня ризику або знижувати його.
- 4) “депресивний” – дохідність та надійність активів нижчі за середні значення найближчих конкурентів та вимоги регулюючих органів. Мінімальна прибутковість використання великих обсягів залучених банком ресурсів. Внутрішні банківські ризики складно точно оцінити, вони мають тенденцію до підвищення.

У роботі доведено, що принцип прийняття рішення за співвідношенням доходів та ризиків є домінуючим на всіх стадіях формування та управління банківським портфелем активів. На цій основі обґрунтовано нові концептуальні підходи до процесів формування та управління портфелем активів банку, спрямовані на оптимізацію його складу та структури.

Мета управління банківським портфелем активів визначається в контексті загальної стратегічної мети управління банком, якою в сучасній фінансовій теорії та практиці визнано зростання ринкової вартості установи. Отже, метою управління банківським портфелем активів є максимізація ринкової вартості банку. Досягнення цієї мети можливе за двох варіантів управління портфелем: 1) максимізація дохідності портфеля за допустимого рівня ризиків; 2) мінімізація портфельних ризиків за умови отримання прийнятного для власників банку рівня дохідності. Виходячи з цього, всі складові банківського портфеля активів мають формуватися з огляду на співвідношення дохідності та ризиковості.

У процесі формування банківського портфеля активів, вибору його складових та якісних характеристик слід урахувувати такі фактори: 1) цілі банку; 2) організаційні та технологічні особливості ресурсної бази банку; 3) можливості трансформації активів і пасивів, зокрема виду, строків, якісних та кількісних характеристик активів і пасивів; 4) рівень розвитку банківських технологій, спеціалізація банку; 5) зв'язки із зовнішнім середовищем (органи регулювання та нагляду, конкуренти, клієнти та ін.).

Застосування портфельного підходу дало змогу структурувати процес управління банківським портфелем активів і розглядати його як послідовність трьох основних етапів:

- оцінювання рівня дохідності окремих банківських активів та портфеля загалом;
- ідентифікація та аналіз ризиків, що виникають у зв'язку з проведенням активних операцій, та обчислення рівня сукупного портфельного ризику;
- обґрунтування та прийняття управлінських рішень за результатами аналізу співвідношення дохідності та ризиків.

Ефективне управління портфелем спрямоване на розв'язання таких завдань: забезпечення належного рівня дохідності, що влаштовує акціонерів (власників) банку; підтримання

платоспроможності банку як здатності задовольняти заплановані та неочікувані потреби у грошових коштах і вчасно виконувати свої зобов'язання у разі їх виникнення, а також забезпечення нормативного рівня ліквідності; запобігання ризикам, які можуть принести збитки.

У роботі обґрунтовано, що портфель активів необхідно розглядати у взаємозв'язку з усіма складовими банківської діяльності, зокрема з власним капіталом та зобов'язаннями банку. Доведено, що управління портфелем активів має відбуватися в контексті загальної концепції інтегрованого управління активами та пасивами банку (УАП), спрямованої на досягнення бажаного рівня доходу та зниження ризиків. Організація процесу управління портфелем активів банку має розглядатися як складова організаційної структури управління банком, а рішення щодо управління портфелем активів слід узгоджувати з діяльністю комітету з управління активами і пасивами банку (КУАП).

З огляду на те, що орієнтація на дохідність активів є традиційним підходом до прийняття управлінських рішень при їх розміщенні і ці питання досить повно висвітлено в літературі, в дисертації особливу увагу приділено вивченню сутності та джерел виникнення ризиків, пов'язаних із формуванням портфеля активів банку. За результатами проведених досліджень удосконалено понятійно-термінологічний апарат, зокрема уточнено визначення та здійснено розмежування таких понять: „банківські ризики”, “ризик портфеля”, “портфельний ризик”, “портфельний ефект”, “індивідуальний ризик”. Під портфельним ризиком розуміють ступінь мінливості (варіабельності) доходу портфеля. Очікувана дохідність портфеля активів, яку сподівається отримати банк протягом періоду, є випадковою величиною, а отже, його кількісна оцінка не може бути однозначною.

У дисертації удосконалено класифікацію банківських ризиків із позицій портфельного підходу. Так, за класифікаційною ознакою “вид активів банку” ризики поділено на: кредитний (індивідуальний та портфельний); цінних паперів (або фондовий); інвестиційний (ризик реальних інвестиційних проєктів); ліквідності; валютний; процентний; ризик зниження ринкової ціни нефінансових активів (основних фондів, матеріальних активів, нематеріальних активів); ризик недоотримання доходів за банківським портфелем активів.

З погляду теорії портфеля важливим є поділ ризиків на індивідуальні та портфельні. Слід зауважити, що в нормативних документах НБУ така класифікація застосована тільки до кредитного ризику. У роботі обґрунтовано, що розмежування індивідуального та портфельного ризиків є необхідною умовою адекватної оцінки ризиковості сукупного банківського портфеля активів. Це зумовлено тим, що, на відміну від дохідності портфеля, сукупний портфельний ризик не обов'язково вимірюється середньозваженою величиною сукупності ризиків окремих активів, з яких сформовано портфель. Відхилення фактичної дохідності окремих активів від очікуваної можуть взаємно погашатися, результатом чого стає зниження загального ризику портфеля за

умов збереження його доходності. Портфельний ефект виникає тоді, коли ризик добре диверсифікованого портфеля стає нижчим за суму ризиків усіх активів у портфелі. Отже, портфельний ризик характеризує ступінь диверсифікації портфеля і може слугувати опосередкованим критерієм досконалості його структури. Оцінити ступінь концентрації банківського портфеля активів на тому чи іншому сегменті (або ступінь його диверсифікації за всіма сегментами) можна за допомогою комплексного аналізу всього банківського портфеля активів в цілому.

У розділі 2 **“Аналітична оцінка та методи управління банківським портфелем активів”** проаналізовано структуру, динаміку, прибутковість, ризиковість портфеля активів банків України та обґрунтовано аналітичні прийоми, використання яких у практичній діяльності банків сприятиме удосконаленню процесу управління портфелем за співвідношенням **“дохідність – ризик”**.

Результати проведеного дослідження показали, що сукупний портфель активів банків України зростає динамічно, причому переважно за рахунок збільшення обсягів кредитного портфеля. Це позитивно впливає на економіку країни в цілому та діяльність суб'єктів господарювання зокрема. Поступово зростають обсяги довгострокового кредитування, що свідчить про переорієнтацію банківських установ від здійснення короткотермінових і спекулятивних операцій до кредитування реального сектору економіки. Зростає кількість операцій у національній валюті, що підтверджує зміцнення її позицій. Відбувається не лише динамічне, збалансоване зростання активів банків України, а й прогресивні структурні їх зміни, спрямовані на зменшення неробочих, проблемних активів, створення оптимальної структури і диверсифікації активних банківських операцій.

Аналіз структури та динаміки активів усіх банків України показав, що у 2006 р. сукупні активи зросли порівняно з 2001 р. на 302301 млн грн, або на 695,26 %, а чисті активи (скориговані на резерви під активні операції) за відповідний період – на 292588 млн грн, або на 614,8 %. Збільшення банківських активів відбулося в основному за рахунок зростання кредитного портфеля – на 23759 млн грн, або на 840,23 %. Кредитний портфель має значну питому вагу у загальному обсязі банківських активів – 75,7 % у 2006 р. (табл.1).

Таблиця 1

Портфель активів банків України у 2001-2006 рр., млн грн

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Загальні активи	50785	67774	105539	141497	223024	353086
Темпи зростання загальних активів, % до попереднього року	25,07	33,45	55,72	34,07	57,62	58,32
У т.ч.: а) загальний кредитний	32097	46736	73442	97197	156385	269688

портфель						
Темпи зростання загального кредитного портфеля, % до попереднього року	63,2	68,96	69,59	68,69	70,12	76,3
б) чистий кредитний портфель	29134	43161	68811	90830	148057	257442
Темпи зростання чистого кредитного портфеля, % до попереднього року	61,22	67,55	68,65	67,61	69,22	75,68

Розраховано за даними: Структура активів банків України // Вісник НБУ. – 2007.– № 3.– С. 48–53.; Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2007 року //, Вісник НБУ. – 2007.– № 3.– С.70

У дисертації обґрунтовано, що аналітичним інструментом реалізації портфельного підходу в управлінні банківськими активами є методика декомпозиційного аналізу власного капіталу, яка описує взаємозв'язок і взаємовплив прибутковості банку через показники ROE (return on equity - прибуток на власний (акціонерний) капітал); ROA (return on assets – прибуток на одиницю активів) та ризиковості через показник мультиплікатора капіталу (МК – відношення активів до величини власного капіталу банку). Це зумовлено загальною доступністю інформаційної бази, можливістю проведення порівняльного аналізу показників діяльності окремих банків, груп банків, банківської системи, а також порівняння з аналогічними показниками банківської діяльності в міжнародному масштабі. За результатами вивчення міжнародного досвіду встановлено, що рекомендовані значення показників такі: ROE – 10–20 %; ROA – 0,6–1,4 %; МК – 8–16 разів. У роботі розраховано та проаналізовано показники ROE, ROA, МК за даними 150 банків України за період 2001–2006 рр. (рис.2) та проведено порівняння з рекомендованими значеннями. Аналіз показав, що рекомендованих значень показника ROE дотримуються 34 банки України, ROA – 87, МК – 36. У цілому ж прибутковість банківської діяльності України залишається на досить високому рівні. Так, в 2006 р. прибутки банків збільшилися майже вдвічі порівняно з попереднім роком, а в цілому за останні шість років (2001–2006 р.) зросли майже у 8 разів. Постійно зростають показники прибутковості активів і прибутковості капіталу. Такі показники, як чиста процентна маржа і чистий спред хоча і демонструють тенденцію до зниження, але за міжнародними нормами залишаються на досить високому рівні – за 2006 р. 5,3 % та 5,76 % відповідно.

Рис.2. Показники прибутковості банків України у 2001-2006 рр.¹

¹ Побудовано за даними: Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2007 року //, Вісник НБУ. – 2007.– № 3.– С.70

У роботі акцентовано увагу на тому, що в процесі управління окремими банківськими портфелями слід спиратися на методичні підходи, які дозволяють урахувати специфіку ризиків, притаманних активам, з яких сформовано портфель. Так, ризиковість кредитного портфеля найточніше визначається величиною резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку (у частині під нестандартну заборгованість). Показник ризику кредитного портфеля банку – це відношення резерву за кредитними операціями до обсягу кредитної заборгованості. Результати аналізу ризиковості сукупного портфеля активів та кредитного портфеля банків України показали, що їхня ризиковість систематично знижується (табл.2). Так, показник співвідношення резервів та загальних активів протягом періоду знизився в 1,7 раза, а частка проблемних (прострочених та сумнівних) кредитів в обсязі кредитного портфеля знизилася в 3,32 раза, співвідношення резервів – в 2,1 раза.

Таблиця 2

Показники ризиковості банківської діяльності в Україні за 2001 – 2006 рр. (на кінець року),

млн грн

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Загальні активи	50785	67774	105539	141497	223024	353086
Резерви за активним операціями банків	3194	3905	5355	7250	9370	13289
Відношення резервів за активними операціями до загальних активів, %	6,29	5,76	5,07	5,12	4,20	3,76
Кредитний портфель	32097	46736	73442	97197	156385	269688
Резерв за кредитними операціями	2963	3575	4631	6367	8328	12246
Відношення резервів під кредитні ризики до кредитного портфеля, %	9,23	7,65	6,305	6,55	5,325	4,54
Проблемні кредити	1863	2113	2500	3145	3379	4456
Питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	5,80	4,52	3,40	3,24	2,16	1,65

Розраховано за даними: Структура активів банків України // Вісник НБУ. – 2007.– №3.– С.48–53.; Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2007 року // Вісник НБУ. – 2007.– №3.– С.70

Запропоновані в роботі підходи до управління банківським портфелем активів дозволяють: оцінити раціональність фактичної структури активів з погляду забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку (тобто зниження ризиків та утримання їх на допустимому рівні), визначити напрями оптимізації структури портфеля, отримати узагальнюючу оцінку ефективності управління портфелем, прогнозувати майбутні результати діяльності банку.

У розділі 3 **“Удосконалення управління портфелем активів банку”** вивчено сучасні підходи, методики, інструменти управління активами та виявлено такі, які дозволяють реалізувати принципи портфельної теорії в процесі управління активами банку. Сучасний інструментарій дослідження банківських активів досить різноманітний, тому в роботі увагу акцентовано на новітніх ефективних підходах, серед яких виокремлено такі:

- VAR-технологій, які, на відміну від традиційного застосування для оцінки валютних ризиків, запропоновано використовувати для оцінювання портфельного кредитного ризику;
- організаційно–структурна модель управління ліквідністю портфеля активів;
- методи трансфертного ціноутворення, які дозволяють сформувати раціональну структуру портфеля з погляду співвідношення доходи – витрати;
- стратегічне, оперативне та фінансове планування портфеля активів банку.

У світовій практиці найпоширенішим підходом до оцінки ризиків є використання VAR-технологій (Value-at-Risk), сутність якого полягає в статистичній оцінці максимальних втрат заданого активу (портфеля активів) протягом визначеного проміжку часу за заданого рівня значимості. Однією з найважливіших переваг VAR є те, що, на відміну від інших методів оцінки ризиків (аналізу сценаріїв або стрес-тестування), цей підхід дозволяє поставити у відповідність певному значенню ймовірності збитків конкретну грошову суму. Ймовірність і сума втрат, яка з нею кореспондується, не пов’язано з жодною конкретною подією, проте охоплює усі події, які можуть спричинити такі збитки.

Застосування цього наукового методу до кредитних операцій банку дозволяє врахувати одну із найважливіших характеристик позички – допустимий строк її надання, точніше визначити раціональний ліміт кредитування, а також обчислити ймовірність та обсяг можливих втрат за певний проміжок часу. Таким чином, застосування VAR-технологій до кредитного ризику має низку переваг перед іншими методами. Модель обчислення ліміту кредитування за допомогою VAR-технологій та з урахуванням часової структури ліміту максимально сприятиме

ефективному використанню банком свого кредитного потенціалу, значному зменшенню збитків у разі неповернення позичок, а отже, мінімізації кредитного ризику банку.

Комплексний підхід до управління ліквідністю банку здійснено на основі розробленої організаційно-структурної моделі управління активами і пасивами. Її застосування дозволяє досягти ліквідного стану банку і підвищити достовірність управлінських рішень щодо ліквідної позиції банку. Запропонована організаційно - структурна модель апробована на прикладі діяльності ВАТ „Ощадбанк”. Щоб досягти позитивного ефекту в процесі управління ліквідністю, банкам рекомендується використовувати сукупність методичних і організаційних правил та вихідних положень, які обґрунтовано в роботі. Процес управління ліквідністю портфеля активів банку вважаємо доцільним поділити на такі етапи: 1) збір інформації для складання прогнозу ліквідності та її дослідження; 2) вибір методів коригування ліквідності, виходячи з поточного стану, прогнозу і цілей банку. Ці методи поділено на короткострокові: зменшення високоліквідних активів; перетворення негрошових високоліквідних активів у гроші; збільшення нестійких пасивів; та довгострокові: реалізацію низьколіквідних активів; збільшення стійких пасивів; скорочення нестійких пасивів; збільшення прибутку; 3) аналіз конкретних можливих ситуацій із ліквідністю.

У роботі удосконалено інструментарій управління фінансовими потоками банку на базі методів трансфертного ціноутворення, що дає можливість підвищити ефективність управління портфелем активів банків. Цей підхід базується на розрахунку трансфертних цін на банківські ресурси та спрямований на ліквідацію диспропорцій в обсягах залучення і розміщення коштів (з погляду строковості та валютної структури) як окремих підрозділів, так і всієї системи банку. Важливе практичне значення має коректність вибору методу трансфертного ціноутворення, оскільки від цього залежить реалізація фінансових цілей, які узгоджуються із стратегічними цілями банку. Досліджено основні методи розрахунку трансфертних цін у банку: метод реальної (або середньої вартості) ресурсів або загального пулу (має три модифікації: середньої вартості всіх фондів, середньої вартості фондів, за якими нараховуються проценти, і середньої вартості фондів із плаваючою процентною ставкою); метод джерел поділу коштів; метод маржинальної (ринкової) вартості. Дано рекомендації щодо їх упровадження у практику роботи вітчизняних банків.

Важливу роль в управлінні портфелем активів банків відіграє стратегічне, оперативне та фінансове планування. Розроблення планів пропонується розпочинати з чіткої послідовності дій, які обґрунтовано в дисертації. Завдання, пріоритети і характер плану визначаються вищим керівництвом банку, а зміст запланованих заходів має формуватися на рівні структурних підрозділів банку. З метою реалізації портфельного підходу запропоновано розширити перелік планових показників, які включають не тільки індикатори прибутковості, але й оціночні

показники ризиків та ефективності як співвідношення прибутків та ризиків. Організація процесу планування включає відповідальність за розроблення завдань банку, передання основних умов і вимог плану у структурні підрозділи, оцінку реалістичності планів, розроблення прогнозів балансових звітів і доходів та координацію планування. Організація процесу планування покладена на фінансових директорів або на відділ планування, які створюється спеціально з цією метою.

Стратегічне планування банківського портфеля активів здійснюється в контексті основних цілей та стратегії діяльності банку в умовах конкретного ринку та спрямоване на вибір напрямів розміщення активів і сфер роботи банку, котрі забезпечать зростання його конкурентоспроможності. Оперативне планування спрямоване на вирішення поточних питань управління портфелем активів банку в короткостроковому періоді і забезпечує безперебійну, ритмічну, збалансовану роботу банку як у часовому розрізі, так і його структурних підрозділів. Дієвість системи планів забезпечує фінансове планування банку, тактичні і стратегічні цілі якого мають бути детально формалізовані. Фінансове планування є потужною мотивацією, адже поставлених цілей треба досягти, план дохідних статей, який генерує портфель активів, виконувати.

ВИСНОВКИ

У дисертації дається теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні теоретичних та методичних засад управління банківським портфелем активів. У результаті проведених досліджень основні наукові та практичні висновки полягають у такому.

1. За умов економічної нестабільності вітчизняних фінансових ринків та процесів нарощення банками власного капіталу, досягнення вищого рівня прибутковості через збільшення обсягу активних операцій пов'язано з підвищеним ризиком, який неминуче вплине на ефективність діяльності окремої кредитної установи і відповідно всієї банківської системи. Удосконалення теоретичних засад управління банківським портфелем та формування адекватного методичного інструментарію – необхідна умова зростання ефективності банківської діяльності і вагомий чинник підвищення надійності банківської системи загалом.

2. Проведене в дисертації дослідження основних положень портфельної теорії дало змогу виявити, що прийняття рішень щодо формування та управління банківським портфелем активів має відбуватися за результатами аналізу співвідношення дохідності й рівня ризиковості. Проте зараз в наукових працях і практиці банківської діяльності цьому підходу не приділяється належної уваги. У роботі здійснено адаптацію принципів портфельної теорії до управління

банківськими активами та розроблено механізм їх реалізації у практичній діяльності банків, що дозволить підвищити ефективність діяльності вітчизняних банківських установ.

3. Принцип прийняття рішення за співвідношенням доходів та ризиків є домінуючим на всіх стадіях формування та управління банківським портфелем активів. На цій основі обґрунтовано нові концептуальні підходи до процесів формування та управління портфелем активів банку, спрямовані на оптимізацію його складу та структури.

4. Застосування портфельного підходу дозволило структурувати процес управління банківським портфелем активів і подати його як послідовність трьох основних етапів: оцінювання рівня дохідності окремих банківських активів та портфеля загалом; ідентифікація та аналіз ризиків, що виникають у зв'язку з проведенням активних операцій, та обчислення рівня сукупного портфельного ризику; обґрунтування та прийняття управлінських рішень за результатами аналізу співвідношення дохідності та ризиків.

5. Портфель активів банку необхідно розглядати у взаємозв'язку з усіма складовими банківської діяльності, зокрема з власним капіталом та зобов'язаннями банку. Доведено, що управління портфелем активів має відбуватися в контексті загальної концепції управління активами та пасивами банку (УАП), спрямованої на досягнення бажаного рівня доходу та зниження ризиків. Концепція інтегрованого управління активами і пасивами є складовою загальної стратегії банку й визначає пріоритети його діяльності, методи їх досягнення та механізми забезпечення гнучкості структури банківського балансу. Організація процесу управління портфелем активів банку є складовою організаційної структури управління банком, отже, рішення щодо управління портфелем активів мають узгоджуватися з діяльністю комітету з управління активами і пасивами банку (КУАП).

6. Розмежування індивідуального та портфельного ризиків є необхідною умовою адекватної оцінки ризиковості сукупного банківського портфеля активів. Це обумовлено тим, що, на відміну від дохідності портфеля, сукупний портфельний ризик не обов'язково вимірюється середньозваженою величиною сукупності ризиків окремих активів, з яких сформовано портфель. Відхилення фактичної дохідності окремих активів від очікуваної можуть взаємно погашатися, результатом чого стає зниження загального ризику портфеля за умови збереження його дохідності.

7. Результати проведеного дослідження показали, що сукупний портфель активів українських банків зростає досить динамічно, причому переважно за рахунок збільшення обсягів кредитного портфеля. Це позитивно впливає на економіку країни та діяльність суб'єктів господарювання. Поступово зростають обсяги довгострокового кредитування, що свідчить про переорієнтацію банківських установ від здійснення короткотермінових і спекулятивних операцій до кредитування реального сектору економіки. Відбувається не лише динамічне, збалансоване

зростання активів комерційних банків України, а й прогресивні структурні їх зміни, спрямовані на зменшення неробочих, проблемних активів, створення оптимальної структури і диверсифікацію активних банківських операцій.

8. Аналітичним інструментом реалізації портфельного підходу в управлінні банківськими активами є методика декомпозиційного аналізу власного капіталу, яка описує взаємозв'язок і взаємовплив прибутковості банку через показники ROE, ROA та ризиковості - МК. В цілому прибутковість банківської діяльності в Україні залишається на досить високому рівні, проте не всі банки дотримуються рекомендованих значень показників, а тому їм слід удосконалювати процес управління.

9. У процесі формування та управління окремими банківськими портфелями слід спиратися на методичні підходи, які дозволяють урахувувати специфіку ризиків, притаманних включеним до портфеля активам. За період 2001–2006 рр. ризики банківської діяльності знизилися, про що свідчить динаміка співвідношення резервів для покриття ризиків (загальних, кредитних, від знецінення цінних паперів) до обсягів відповідних портфелів. Разом з тим, для окремих банків проблеми управління ризиками залишаються досить актуальними.

10. Практична діяльність банківської системи не можлива без використання сучасного інструментарію управління портфелем активів банку, який дозволяє реалізувати принципи портфельної теорії в процесі управління активами банку. Ефективним інструментом управління банківським портфелем активів є методи трансфертного ціноутворення, які дозволяють сформувати раціональну структуру портфеля банку з погляду співвідношення доходи–витрати. Для оцінювання портфельних ризиків доцільно використовувати VAR–технологій, які можна застосувати не тільки до валютних ризиків, алей до ризиків кредитного портфеля. Реалізація комплексного підходу до управління ліквідністю банку на основі розробленої організаційно-структурної моделі управління активами і пасивами дозволяє досягти ліквідного стану банку і підвищити достовірність управлінських рішень щодо ліквідної позиції банку.

11. Процес управління банківським портфелем активів реалізується за допомогою стратегічного, оперативного та фінансового планування. Удосконалення організації системи планування та контроль за виконанням планів дає змогу банку підвищити ефективність управління банківським портфелем активів.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Іванова Т. Г. Ризики за активними операціями комерційного банку і його прибутковість // Вісник НБУ. – 1998. – № 12. – С. 40– 41 (0,5 друк. арк.).

2. Іванова Т. Г. Вдосконалення системи управління активами комерційного банку // Стратегія економічного розвитку України: Науковий збірник. – К.: КНЕУ, 2002. – № 1 (8). – С. 425- 431 (0,5 друк. арк.).

3. Іванова Т. Г. Теоретичні аспекти ліквідності та визначення підходів щодо управління ліквідністю комерційного банку // Вісник Академії праці і соціальних відносин: Науково-практичний збірник. – К.: Курс, 2002. – № 2 (15). – С. 119 – 123 (0,6 друк. арк.).

4. Іванова Т. Г. Стратегії управління активами і пасивами комерційних банків // Вісник Академії праці і соціальних відносин: Науково-практичний збірник. – К.: “Видавництво Курс”, 2002. – № 4 (17). – С. 157– 163 (0,5 друк. арк.).

5. Іванова Т.Г. Методичні підходи до оцінки діяльності комерційного банку в Україні // Вісник Академії праці і соціальних відносин: Науково-практичний збірник. – К.: Курс, 2003. – №1 (20). – С. 65– 73 (0,6 друк. арк.).

6. Іванова Т. Г. Проблеми управління активами комерційних банків України за сучасних умов // Вісник Академії праці і соціальних відносин: Науково-практичний збірник. – К.: Курс, 2003. – № 3 (22) – С. 74– 82 (0,6 друк. арк.).

7. Іванова Т. Г. Процес стратегічного планування в банку: специфіка та проблеми удосконалення // Фінанси, облік і аудит: Науковий збірник. Випуск 6 / Відп. ред. А. М. Мороз. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 46– 55 (0,5 друк. арк.).

В інших виданнях:

8. Іванова Т. Г. Управління ліквідністю комерційного банку із застосуванням економіко-математичних методів // Сучасні технології у професійній підготовці спеціалістів в Україні: Матеріали 4-ої Міжнародної науково-практичної конференції 1999 р. – К.: Європ. ун-т фінан., інформ. систем, менеджменту і бізнесу. – С. 39– 42 (0,2 друк. арк.).

9. Іванова Т. Г., Мирун Н. И. Проблемы внедрения интегрированного подхода к управлению активами и пассивами в практику работы украинских банков // Финансовый и банковский менеджмент: опыт и проблемы: Материалы третьей международной научной конференции студентов и молодых ученых (21–22 ноября 2001 г.) / Общая редакция д-ра. экон. наук., проф. П.В.Егорова. – Донецк: ДонНУ, 2001. – С. 70–72 (0,1 друк. арк.).

10. Іванова Т. Г. Управління активами комерційного банку в умовах розвитку ринкових відносин в Україні // Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (28 листопада 2001р.) – Харків: Основа, 2001. – С. 36 –38 (0,1 др. арк.).

11. Іванова Т. Г. Деякі аспекти аналізу активів комерційних банків України // Соціально - економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: Матеріали

міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (20 лютого 2003 р.) – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – С. 258–259 (0,1 др. арк.).

12. Іванова Т. Г. Розробка та реалізація бізнес-плану банку // Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: Матеріали науково-практичної конференції 18–19 листопада 2004 р. / Наук. ред. А. М. Мороз. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 96–100 (0,2 др. арк.).

13. Іванова Т. Г. Сутність та особливості портфельного підходу в управлінні банківською діяльністю // Забезпечення сталого розвитку банківської діяльності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 11 жовтня 2007 р. / Відп. за вип. М. І. Диба. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 100–103 (0,1 др. арк.).

АНОТАЦІЯ

Іванова Т.Г. Управління банківським портфелем активів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит, ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, Київ, 2008.

Дисертацію присвячено вдосконаленню теоретичних, методичних та практичних засад формування та управління банківським портфелем активів. Реалізовано комплексний підхід до управління банківським портфелем активів, сутність якого полягає в переході від традиційного одновекторного підходу, у процесі якого банк орієнтується лише на показники прибутковості, до портфельного підходу, який передбачає управління активами в координатах “дохідність – ризик”.

Досліджено теоретичні засади портфельної теорії та виявлено особливості її застосування стосовно управління банківським портфелем активів. Систематизовано й уточнено понятійно–категоріальний апарат досліджень. Зокрема, сформульовано авторське визначення портфеля банківських активів. Досліджено ризики, які супроводжують активні операції банків та запропоновано їх класифікацію. Проаналізовано структуру, динаміку, прибутковість, ризиковість портфеля активів банків України. Запропоновано методичні підходи до управління банківським портфелем активів, які дають змогу знизити ризики та утримати їх на допустимому рівні. Обґрунтовано аналітичні прийоми, використання яких у практичній діяльності банків сприятиме удосконаленню процесу управління портфелем активів банків, а саме: VAR-технології, організаційно – структурну модель управління ліквідністю портфеля активів, трансфертне ціноутворення, стратегічне, оперативне і фінансове планування.

Ключові слова: банківський портфель, банківський портфель активів, формування банківського портфеля активів, оцінка банківського портфеля активів, управління банківським

портфелем активів, ризику, що супроводжують активні операції банків, прибутковість активів банків, методи управління ризиками, ефективність портфеля активів банків.

АННОТАЦИЯ

Иванова Т.Г. Управление банковским портфелем активов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ “Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана”, Киев, 2008.

Диссертация посвящена совершенствованию теоретических, методических и практических основ формирования и управления банковским портфелем активов. Реализовано комплексный подход к процессу управления. Сущность которого лежит в переходе от традиционного одновекторного подхода, в процессе которого банк ориентируется только на показатели прибыльности, к портфельному подходу, который предусматривает управление активами в координатах “доходность – риск”.

Усовершенствованы теоретические основы управления банковским портфелем активов. Представлена авторская трактовка понятия “банковский портфель активов” как конкретного множества групп активов банка, критерием формирования которых является экономическое назначение, с набором связей между ними и их особенностями, которые функционируют как единое целое, и направлены на достижение цели деятельности конкретного банковского учреждения. Сформулированы концептуальные подходы к формированию и управлению банковским портфелем активов. Адаптированы принципы портфельной теории к управлению банковскими активами и разработан механизм их реализации в практической деятельности банков, который позволит повысить эффективность деятельности банков Украины. Структурирован процесс управления банковским портфелем активов, который представлен в виде последовательных этапов.

Разработана структурная схема составляющих банковского портфеля активов на основе выделения групп активов банка и по их экономическому назначению и по соотношению риск – доходность. Представлена новая классификация банковских портфелей активов по критерию соотношения риск – доходность. Предложено выделять банки за следующими портфелями активов: “звездный”, “прибыльно ориентированный”, “капитализированный”, “депрессивный”.

Исследованием установлено, что управление портфелем активов должно происходить в контексте общей концепции управления активами и пассивами банка (УАП). Изучена сущность и источники возникновения рисков, которые возникают в процессе формирования портфеля активов банка. Уточнены и разделены понятия “банковские риски”, “риск портфеля”, “портфельный риск”, “портфельный эффект”, “индивидуальный риск”. Усовершенствована

классификация банковских рисков с позиции портфельного подхода. С целью адекватной оценки рискованности совокупного банковского портфеля активов предложено разделять индивидуальный и портфельный риск.

В диссертации проанализирован совокупный портфель активов банков Украины, который динамично возрастает за счет увеличения объемов кредитного портфеля. Постепенно растут объемы долгосрочного кредитования, которые свидетельствуют о переориентации банков от краткосрочных и спекулятивных операций к кредитованию реального сектора экономики. Результаты проведенного анализа показали, что происходит не только динамичный, сбалансированный рост активов коммерческих банков Украины, а и прогрессивные изменения.

Аналитическим инструментом реализации портфельного подхода в управлении банковскими активами является методика декомпозиционного анализа собственного капитала, которая описывает взаимосвязь и взаимовлияние прибыльности банка через показатели ROE, ROA и рискованности – показатель мультипликатора капитала (МК).

С целью оценки рисков в банковской деятельности представлены соответствующие методы управления портфельными рисками активных операций. Разделение индивидуального и портфельного рисков является необходимым условием адекватной оценки рисков совокупного банковского портфеля активов.

В работе представлен инструментарий, который позволяет усовершенствовать управление портфелем активов. Банкам рекомендовано с целью увеличения эффективности управления портфелем активов использовать: VAR-технологии; модель управления ликвидностью портфеля активов, трансфертное ценообразование; стратегическое и оперативное планирование портфеля активов банка.

Использование VAR-технологии позволяет учесть важнейшую характеристику ссуды – допустимый срок ее предоставления, что позволяет более точно рассчитать оптимальный лимит кредитования, определять вероятность и объем возможных потерь за определенный промежуток времени.

Разработанная модель управления ликвидностью портфеля активов разрешает достичь ликвидного состояния банка и повысить достоверность управленческих решений относительно эффективного управления ликвидной позицией банка.

В результате исследования установлено, что использование модели трансферта состоит в эффективном использовании методов расчета трансфертных цен и в ликвидации диспропорций в объемах привлечения и размещения средств (с точки зрения сроков и валютной структуры) как отдельных подразделов, так и всей системы банка.

Процесс управления банковским портфелем активов реализуется с помощью стратегического, оперативного и финансового планирования. Усовершенствование организации

системы планирования и контроль за выполнением планов позволяет банкам повысить эффективность управления банковским портфелем активов.

Ключевые слова: банковский портфель, банковский портфель активов, формирование банковского портфеля активов, оценка банковского портфеля активов, управление банковским портфелем активов, риски, присущие активным операциям банков, прибыльность активов банков, методы управления рисками, эффективность портфеля активов банков.

ANNOTATION

Ivanova T.G. The management of a bank's portfolio of assets. - Manuscript.

The dissertation for a Candidate Degree of Economics by the speciality 08.00.08 - Money, Finance and Credit. – SHEE “Vadim Getman Kiev National Economic University”, Kiev, 2008.

The dissertation is devoted to improvement of theoretical, methodical and practical bases of the selection and of the management of a bank's portfolio of assets. The complex approach to managerial process is implemented, the essence of which is transition between traditional single-vector approach, which dictates that assets management is only influenced by profitability, to portfolio approach when assets are managed on the grounds “profitability – risk”.

Theoretical basis of portfolio approach and specifics of its employment are investigated and improved. Conceptual categorical structure is specified and systematized. The author formulated her own definition of a bank's portfolio of assets. Active banks operations risks are investigated. Structure, dynamics, profitability and risks of portfolio of assets of Ukrainian banks are analyzed. Methodic approach to the management of a bank's portfolio of assets which allows to decrease risks and retain them at safe level is proposed. Analytic methods which will favor development of the management process of a bank's portfolio of assets are established. The following tools are recommended for use with the purpose to further increase the efficiency of the management of a bank's portfolio of assets: VAR-technologies, liquidity portfolio management model, transfer pricing and strategic, tactical and finance planning.

Key words: a bank's portfolio, a bank's portfolio of assets, the selection of a bank's portfolio of assets, the valuation of a bank's portfolio of assets, the management of a bank's portfolio of assets, active banks operations risks, the profitability of a bank's portfolio of assets, methods of risk management, efficiency of a bank's portfolio of assets.